

POLİSİYE KURMACA VE ÇEVİRİ: *THE ACT OF ROGER MURGATROYD*'UN TÜRKÇE ÇEVİRİSİNDE ÇEVİRMEN KARARLARINA BAKIŞ

Detective Fiction and Translation: An Overview of Translatorial Decisions on Turkish Translation of *The Act of Roger Murgatroyd*

Gözde Begüm UYANIK*

ÖZ

Bu çalışmada, Gilbert Adair tarafından kaleme alınmış *The Act of Roger Murgatroyd* isimli polisiye romanın Türkçe çevirisi betimleyici çeviri eleştirisi yaklaşımıyla ele alınıp incelenmektedir. Söz konusu inceleme çerçevesinde, somut bir veri olan çeviri ürününden hareketle erek metnin şekillenmesinde etkili çevirmen kararlarının nesnel bir şekilde tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Makale dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın yöntemi olarak betimleyici çeviri eleştirisi yaklaşımı tanıtılmaktadır. Bu bölümdeki betimleyici yaklaşım, Gideon Toury'nin öne sürdüğü normlar çerçevesinde ele alınmaktadır. İkinci bölümde, kaynak ve erek metinler hakkında arka plan bilgisi sunulmaktadır. Üçüncü bölümde, bir yazın türü olarak polisiye kurmaca ve çevirileri üzerine bilgi verilmektedir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, bütüncü için seçilen örnekler gruplandırılarak yorumlanmaktadır. Aynı zamanda, çevirmen kararları tespit edilmektedir. Yapılan inceleme sonucunda, çevirmen tarafından normlar çerçevesinde genel olarak erek odaklı bir yaklaşımın benimsendiği, bununla birlikte çevirmen kararlarında metin boyunca birtakım tutarsızlıklar bulunduğu ortaya çıkmıştır. Erek kültür odaklı alınan kararların nicelik olarak fazlaca oluşu, normlar ışığında kabul edilebilir bir çeviri yapıldığı sonucunu doğurmaktadır.

Anahtar Sözcükler: çeviri eleştirisi, betimleyici çeviri çalışmaları, çevirmen kararları, polisiye roman çevirisi, kültürel çalışmalar.

ABSTRACT

This study discusses and analyses Turkish translation of the detective novel titled *The Act of Roger Murgatroyd* written by Gilbert Adair by means of the descriptive translation criticism approach. Within the framework of the analysis, the study aims to determine the translatorial decisions, affecting the shaping of the target text, objectively by taking the translation product as its starting point. The article consists of four parts. The first part introduces descriptive translation criticism approach as

* Dr. Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İstanbul/Türkiye. E-posta: gozde.akuzum@marmara.edu.tr. ORCID: 0000-0002-0281-8565.

the method of the current study. It deals with the descriptive approach within the framework of the norms as proposed by Gideon Toury. The second part provides background information on the source and the target texts. The third part introduces detective fiction as a literary genre and its translations. The fourth part presents the examples selected to be analysed for the corpus of the study in their respective categories. This part also aims to reveal translatorial decisions. The results of the analysis suggest that the translator has generally adopted a target-oriented approach within the framework of the norms; however, there have been several inconsistencies in the translatorial decisions throughout the text. The fact that the decisions taken based on the target culture are too many in terms of quantity leads to the conclusion that an acceptable translation is made in the light of norms.

Keywords: translation criticism, descriptive translation studies, translatorial decisions, translation of detective novels, cultural studies.

Giriş

Çeviri, çeviribilim bilimsel bir alan olarak özerkliğini ilan etmeden önce farklı bilim dallarından bilim insanlarının kendi alanlarının model ve yaklaşımlarıyla ele alınan ve tartışılan bir olgu olmuştur. 1970’lerde *The Name and Nature of Translation Studies* isimli çalışması ile çeviribilimin özerkliğini ilan edip bu bilim dalına ismini veren¹ ve bu bilimin çalışma alanlarını tanımlayan James S. Holmes, çeviri eleştirisini uygulamalı çeviri çalışmalarının altında ele almıştır (Holmes, 1972: 175, 181, 182). Holmes, salt alan altında bulunan kuramsal ve betimleyici çeviri çalışmaları ile uygulamalı alan arasında karşılıklı bir ilişki bulunduğunu ve bu karşılıklı ilişkiler çerçevesinde söz konusu alan ve alt alanların birbirlerinden yararlanıp aynı zamanda birbirlerini beslediklerini ifade etmektedir. Çeviri eleştirisi de, çeviri kuramı ve uygulaması arasındaki esas bağlantıyı oluşturan bir görev ihtiva etmektedir (Newmark, 1988: 184).

Holmes’ün 1972’deki çalışmasında çeviribilimin konusunu ve sınırlarını belirlerken ileri sürdüğü söz konusu bu alanlar arası karşılıklı ilişki, yine aynı çalışmasında önemle vurgulanmaktadır. Holmes ayrıca, özerkliğini ilan eden bu bilim dalında betimleyici alanın gelişmesinin önemine de dikkat çekmektedir. 1980’lerde çeviribilim kültürel bir dönemeç [Ing. cultural turn] yaşamış (karş. Snell-Hornby, 2006) ve betimleyici alan özellikle erek kültürün dinamikleri çerçevesinde şekillenmiştir. Çevirilerin nasıl değerlendirile-

---

¹ Holmes, fen bilimleri için “science”, sosyal bilimler için “studies” kavramını kullanır. Alan için İngilizcede önerdiği ve kabul gören isim “Translation Studies” [Çeviri Çalışmaları] olup bu alanı da temelde “salt” ve “uygulamalı” olarak iki alt alana ayırmaktadır.

bileceği ve bu değerlendirmenin bilimsel bir temele nasıl oturtulabileceğine ilişkin görüşlerin dönemselsel olarak çeviride egemen olan kuramsal bakış açısına göre şekillendiği aşikârdır (Yaman, 2018: 431-432). Alanın bilimsel temellere oturduğu ve kültürel dönemecin yaşandığı 1970 ve 1980’lerde, çeviri eleştirisi betimleyici bir yaklaşımın etkisi altına girmiş ve bu çerçevede şekillenmiştir.

Bu anlamda, başta Gideon Toury (1978/1995) olmak üzere, bu dönemde çeviribilim alanındaki araştırmacıların betimleyici alana ve bunun doğal bir sonucu olarak betimleyici çeviri eleştirisine önemli katkılar sunan çalışmaları olmuştur (bk. Popovič, 1970; Even-Zohar, 1978; Van den Broeck, 1985; akt. Ece, 2008). Çeviribilim alanındaki diğer dönemeciler ve egemen olan kuramsal yaklaşımlar çeviri eleştirisi alanında araştırmacılara yeni bakış açıları sunsa da betimleyici çeviri eleştirisi yaklaşımının geçerliliği günümüzde halen devam etmektedir. Zira betimleyici çalışmalar, bilimsel dayanakları olan nesnel çeviri eleştirisinin temelini atmıştır. Yapılan güncel çalışmalarda da betimleyici çeviri eleştirisinin izleri hâlihazırda görülmektedir.

Bu çalışmada, Gilbert Adair tarafından kaleme alınmış *The Act of Roger Murgatroyd* isimli polisiye eserin Emrah İmre tarafından yapılan ve Yapı Kredi Yayınları’na yayınlanan Türkçe çevirisinin betimleyici bir eleştirisi yapılacaktır. Bu anlamda, çalışmanın bir sonraki bölümünde, uygulanacak yöntem tanıtılacaktır. Yöntemin ardından, incelemeye esas olan kaynak metin ve yazarı ile erek metin ve çevirmeni hakkında arka plan bilgileri sunulacaktır. Kaynak ve erek metin ile yazar ve çevirmene ilişkin bilgilerin tanıtılmasının ardından, polisiye yazını ve çevirileri hakkında kısaca bilgi verilecek olup incelemeye esas eserin polisiye yazını içerisinde bir alt tür olarak konumlandırılması yapılarak bu alt türün ayırt edici özellikleri de tanıtılacaktır. İncelemenin temelini, veri bütüncesi içerisinde seçilen örneklerin gruplandırılarak sunulduğu ve yorumlandığı “*Şenlikli Bir Cinayet*’te Çevirmen Kararlarına Bakış” (4. Bölüm) başlığı oluşturmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde inceleme için seçilen örneklerden elde edilen bulgular, son bölümde genel bir değerlendirme çerçevesinde sunulacaktır.

1. Yöntem

James S. Holmes’ün, çeviribilimin sınırlarını betimlerken salt ve uygulamalı alan arasında mevcut olan karşılıklı ilişkiler çerçevesinde söz konusu alanların birbirlerinden yararlanıp aynı zamanda birbirlerini beslediklerini ifade etmesiyle başlayan süreç, Peter Newmark’ın çeviri eleştirisini çeviri

kuramı ile uygulama arasındaki organik bir bağ olarak ele alınmasıyla devam etmiştir.

Bu anlamda, çeviri eleştirisi ile çeviri kuramı arasında mevcut bulunan yadsınamaz ve birbirinden ayrı düşünülemez zorunlu ilişki (Bengi Öner, 1999: 111), Gideon Toury'nin betimleyici alanın dizgesel olarak gelişmesi yolunda yaptığı çalışmaların da etkisiyle (bk. Toury, 1995) çeviri eleştirisini de içine alarak genişlemiştir. Başka bir deyişle, betimleyici alanda ortaya konulan metodoloji çeviri eleştirisini de etkilemiş ve böylece eleştiri, mevcut kural koruyucu ve öznel yaklaşımlardan sıyrılarak erek kültür yazın dizgesi ve normları çerçevesinde çeviri ürünlerinin ele alınmasıyla şekillenmiştir.

Betimleyici çalışmalardan önce çeviri eleştirisi ile uğraşanlar, genellikle kaynak dile de aşına olan dilbilimciler veya edebiyat eleştirmenleri olagelmışlerdir. Bu eleştirmenler, ya çeviri metni anadillerinde yazılmış özgün bir metin olarak ele alıp eleştirilerini bu doğrultuda gerçekleştirmiş ya da özgün metne ve yazarına daha fazla odaklanıp çevirmenin rolünü göz ardı etmişlerdir. Bununla birlikte, eleştirilerini yaparken öznel yargılar ile muğlak, belli bir dizge içerisinde desteklenmemiş görüşlerini eleştiri okurlarına sunmuşlardır (karş. Van den Broeck, 1985: 55; Reiss, 2014: 2). Bütün bunların sonucu olarak, çeviri eleştirisinin öznellikten kurtulma ve belli bir dizgeye oturtulmasının ancak birtakım temellere dayanan çeviri eleştirisi yöntem ve modeller yoluyla gerçekleştirilebileceği düşüncesi geçerlik kazanmıştır.

Bu noktada, Gideon Toury'nin norm kavramına değinmekte fayda vardır. Toury'e (1978/1995) göre normlar, çeviride genel ve mutlak kurallar ile kişiye özgü davranışlar arasında kalan çevirmen kararlarını etkileyen, erek kültürde hâkim davranış biçimleridir. Çeviri ise doğası gereği en az iki kültür ve dil geleneğini barındıran, her düzeyde iki farklı norm dizgesini içeren bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Toury, 1978/1995: 200). Normlar, çeviri etkinliğini sürecin her aşamasında² yönlendirmektedir. Kısacası normlar, erek kültürde çevirmenin çeviriye ilişkin aldığı kararları şekillendirmektedir. Toury de çevirilerin erek kültürden hareketle incelenmesi ve betimlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Kurama bakış açısını ve kuramın çeviriye bakış açısını değiştiren Toury'nin erek-odaklı çeviri kuramına göre; çeviriye ilişkin araştırmaların başlangıç noktasını gözlemlenebilir olgular olarak çeviri metinleri oluşturmaktadır (Bengi Öner, 1999: 117-118). Zira çeviri süreci doğrudan gözleme

---

² Öncül normlar [initial norms], süreç öncesi normlar [preliminary norms], çeviri süreci normları [operational norms] (karş. Toury, 1978/1995).

açık değilken, çeviri metin gözlemlenebilir bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gözlemlenebilir bir olgu olarak çeviri ürününü ele almak, araştırmacıya nesnel veriler sunmada önemli rol oynamaktadır.

Betimleyici çalışmaların da temelini oluşturan erek metin incelemesi, yapılan araştırmanın çıkış noktasıdır. Çalışmanın veri bütüncesi için örnek seçiminde izlenen yol; erek metinde yer alan ve kaynak metne başvurmayı gerektiren ifadeler ile karşılaşıldığında kaynak metne dönülmesi, iki metin arasında yapılan karşılaştırma neticesinde bir betimleme yapılması, tekrar eden çeviri kararlarının tespit edilip gruplandırılarak sunulması ve böylece çevirmen kararlarına ilişkin mantıksal çıkarımlarda bulunulması aşamalarını içermektedir. Yapılan betimleme ve çıkarımların, erek kültürde kabul gören çeviri anlayışı ve normlara ilişkin bir görüş sunacağı düşünülmektedir.

2. Kaynak ve Erek Metinler Hakkında Arka Plan Bilgisi

Çalışmanın bu bölümünde, 2006 yılında yayınlanan *The Act of Roger Murgatroyd* adlı polisiye roman ve yazarı Gilbert Adair ile ilgili arka plan bilgisi verildikten sonra, 2010 yılında *Şenlikli Bir Cinayet* adıyla yayınlanan Türkçe çevirisi ve çevirmeni Emrah İmre hakkında arka plan bilgisi verilecektir. Böylece, çalışmanın okurlarına kaynak ve erek metinler tanıtılacaktır.

2.1. Kaynak Metin ve Yazarı Hakkında Arka Plan Bilgisi

Gilbert Adair, 1944 yılında Edinburg'da doğmuş film eleştirmeni, gazeteci, yazar ve ödüllü bir çevirmendir. Georger Perec'in *La Disparition* adlı romanının Fransızcadan İngilizceye çevirisi³ ile *The Scott Moncrieff* ödülünü almıştır. Farklı türlerde eserler veren Adair'in iki çocuk kitabı da bulunmaktadır (Adair, 2010).

The Act of Roger Murgatroyd, Gilbert Adair tarafından kaleme alınan ve 2006 senesinde Faber&Faber tarafından yayınlanan bir polisiye romandır. Gilbert Adair'in ilk polisiye eseri olarak bilinen bu roman, üç kitaptan oluşan serinin ilki olma özelliğini taşımaktadır. Dedektif romanı yazarı Evadne Mount'un maceralarını anlatan serinin ikinci kitabı *A Mysterious Affair of Style* (2008) ve üçüncü kitabı ise *And Then There Was No One* (2008) adlı eserlerdir. Adair'in kaleme aldığı bu üç polisiye roman, klasik bir "katil kim?" [whodunit] polisiyesidir. Çalışma için seçilen roman ayrıca, bu türdeki romanlarda "Altın Çağ" olarak anılan iki dünya savaşı arası yazılmış eserleri başarılı bir şekilde yeniden canlandırmaktadır.

---

³ Bu çevirinin İngilizce adı "A Void" olup Adair, Fransızca orijinalindeki gibi "e" harfi kullanmadan bu romanı çevirmiştir (URL-1).

Yaşamı boyunca Agatha Christie'nin 66 polisiye romanını birden fazla kez okuyan Gilbert Adair'in, bu makaleye konu olan romanı ve serideki devam romanlarının içinde Agatha Christie'ye, romanlarına ve romanlardaki karakterlerine göndermeler söz konusudur (URL-2). Söz gelimi Christie'nin 1926'da yayınlanan kitabının başlığı *The Murder of Roger Ackroyd* iken, Adair'in romanı *The Act of Roger Murgatroyd*'dur. Benzer bir örüntü, serinin geri kalanında da söz konusudur: Serinin ikinci kitabı olan *A Mysterious Affair of Style* Christie'nin 1920 yılında yayınlanan *The Mysterious Affair at Styles*, üçüncü kitabı *And Then There Was No One* ise Christie'nin 1939 yılında yayınlanan *And There There Were None* romanlarıyla önemli ölçüde isim benzerliği taşımaktadır. Adair'in romanındaki dedektif romanları yazarı olan asıl karakteri Evadne Mount ise, Christie'nin romanlarında Dedektif Hercule Poirot'nun dedektif roman yazarı arkadaşı Ariadne Oliver ile isim açısından benzerlik taşımakla beraber, kimliği ve mesleği bakımından Agatha Christie'yi çağrıştırmaktadır. *Şenlikli Bir Cinayet* [The Act of Roger Murgatroyd], Polisiye romanda "katil kim?" türünün en iyi temsilcilerinden kabul edilen Agatha Christie'nin romanlarındaki olay örgüsü, mekân ve zaman açısından da benzerlikler göstermektedir.

2.2. Ere Metin ve Çevirmeni Hakkında Arka Plan Bilgisi

Şenlikli Bir Cinayet, Gilbert Adair tarafından kaleme alınmış *The Act of Roger Murgatroyd* (2006) adlı polisiye romanın 2010 senesinde Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanmış çevirisidir. Kitabın Türkçe çevirisinde *Roger Murgatroyd Cinayeti* gibi bir başlık kullanılmaması, Türkçeye yapılan çevirilerde yaygın bir çeviri kararıdır. Zira Türkiye'deki çeviri eser isimlerinde yabancı sözcüklerin varlığı tercih edilir bir yöntem değildir. Bu nedenle, kitabın isminin değiştirilmesi normal karşılanabilirken, neden bir polisiye romanda cinayetin "şenlikli" olduğu ile ilgili bir bağlantı kurulamamıştır. Bu çeviri kararının (çevirmen, yayınevi ya da editör kararı olabilir) neden alındığı ile ilgili gerekli bilgiye de ulaşamamıştır.

Çevirmeni Emrah İmre 1980 yılında doğmuş, İsviçre, Brezilya ve Yeni Zelanda'da yaşamıştır. José Saramago, Carlos Fuentes, Gabriel García Márquez, Mario Vargas Llosa, Luis Sepúlveda, César Aira, Luisa Valenzuela, Amit Chaudhuri, Gilbert Adair, Ross Thomas, Paulo Coelho, David Baldacci, Nicholas Christopher, Patrick Neate, Steven Brust, Fred Saberhagen, Michael Moorcock, Alfred Kubin gibi yazarların eserlerinden çevirileri mevcuttur (URL-3). Auckland Üniversitesinde dilbilim ve karşılaştırmalı edebiyat öğrenimi gören Emrah İmre'nin İngilizce, Portekizce, İspanyolca ve Fransızcadan çevirileri bulunmaktadır (Adair, 2010).

3. Bir Yazın Türü Olarak Polisiye ve Polisiye Metin Çevirileri

“Polisiye roman, apaçık bir toplumsal olgudur.” (Üyepazarcı, 2008: 25). Dünyada milyonlarca kişinin beğenisini karşılayan bu türde o kadar çok yayın mevcuttur ki, İngilizce yayınlanan her dört kitaptan birisinin polisiye türü altına girdiği düşünüldüğünde, bu türde kaleme alınmış yayınların azımsanamayacak boyutta olduğu aşikârdır. Her ne kadar bu konu üzerine çalışmalar arasında polisiye romanın ortak bir tanımı yoksa da, bir yapıtın polisiye türünde olduğunu belirten kanıtlar mevcut olup bunlar “suç” ve “muam-ma”dır. Polisiye romanın tarihsel gelişimi içinde kurgu ve anlatımda birtakım farklılıklar olduğu görülmekle birlikte bu farklılıklar, türdeki yaratıcılığın doğal bir sonucu olarak ele alınmalıdır (Üyepazarcı, 2008: 25-26).

Dünya edebiyatında polisiye türünün ilk örneği kabul edilen eser, Edgar Allan Poe'nun 1841 yılında kaleme aldığı *The Murders in the Rue Morgue* [Morgue Sokağı Cinayeti] adlı öyküsüdür. “[P]olisiyenin temel yapısını oluşturan suç-suçlu-araştırmacı üçgeni”nin (Şahin, 2017: 11) bu eserle birlikte kurulduğu görülmektedir.

Polisiye romanın dünya edebiyatında altın çağını yaşadığı iki dünya savaşı arası dönemden başlayarak 2000’li yıllara kadar edebiyat araştırmacıları ve eleştirmenlerince “ciddi” edebiyat olarak değerlendirilmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Zira 20. yüzyılın en önemli roman ve oyun yazarlarından Somerset Maugham, 1940 yılında kaleme aldığı köşe yazısında, polisiyenin İngiliz yazınsal çoğuldizge içerisinde okurlar tarafından beğenilirliğinin artmasını “ciddi” eleştirmenlerce “ciddi edebiyat” olarak addedilen yapıtların değersizleşmesine bağlamıştır. Benzer şekilde, Edmund Wilson gibi “ciddi eleştirmenler”in polisiye yazına ilişkin görüşü, bu yazının “saçmalık” olduğu yönündedir (Üyepazarcı, 2008: 31-32). Türk edebiyatçıları ve eleştirmenlerince de polisiye yazına ilişkin algı pek farklı değildir. Ünlü İngiliz Edebiyatçısı Mîna Urgan, beş ciltlik *İngiliz Edebiyatı Tarihi* isimli, büyük emek ürünü olarak ortaya koyduğu yapıtında, Arthur Conan Doyle öncesi İngiliz polisiye edebiyatının büyük isimlerinden Wilkie Collins’i “Victoria Çağının İkinci Sınıf Romancıları” arasında ele almış ve Collins’in edebiyata büyük bir katkıda bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, polisiye roman hakkındaki görüşlerini; “[...] bu öğeler, yani edebiyat değerleri, ikinci plandadır genellikle. Asıl amaç, okuyucuyu heyecandan heyecana sürüklemek, yaygın deyimle kitabın ‘bir solukta okunmasını’ sağlamaktır. [...] gerçek edebiyatla uzaktan yakından ilişkisi bulunmayan, gerçek romanın değerini sifıra indiren bir türdür polisiye roman.” (Urgan, 2010: 1272) şeklinde ifade etmiştir.

Yakın geçmişe kadar popüler edebiyat bağlamında ele alınan polisiye edebiyat, günümüzde iyi bir edebiyat olarak değerlendirilmekte, hatta doktora çalışmalarına konu olmaktadır. Polisiye roman, döneminin dinamiklerinden en çok etkilenen türlerden biri olma özelliği taşımakla birlikte, ait olduğu coğrafyalarda ortaya çıkan siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal sorunları eleştirmek için kullanılan bir araç da olmuştur (Duran, 2020: 85), (karş. Franco sonrası İspanyol edebiyatı). Polisiye roman, genellikle kolay okunur bir dile sahiptir. Bu türün kolay okunması, genellikle “ciddi” olarak addedilen edebiyatlar ile mukayese edilerek olumsuz anlamda kullanılsa da, burada kastedilen husus diğer edebiyatlar gibi okurda yoğun bir odaklanma gerektirmemesinden kaynaklı kolay okunabilirlik değil, aksine “ciddi” edebiyat olarak betimlenen türlerde yoğun şekilde yer alan ve konuyla ilgisi olmayan betimlemeler içermemesidir. Zira polisiye romana konu olan suç ve muammanın çözümü için okurun yeterince odaklanması, yazar tarafından kendisine kurgu içerisinde sunulan ipuçlarını değerlendirmesi ve suçluyu bulması esastır. Polisiye roman türünün diğer türlerden farklı olarak belki de en belirgin özelliği, okurun “diğer hiçbir yazın türünde rastlayamayacağı” “kahramanla özdeşleşme değil, kahramanla rekabet etme” imkânıdır.” (Üyepazarcı, 2008: 35). Polisiye roman yazarı, okuruna gizemin çözümü için gerekli bütün ipuçlarını sunar, okurunu kandırma yoluna başvurmaz ve böylece romandaki suçluyu bulma serüveninde okur ve araştırmacı eşit şartlarda olur.

Polisiye roman çevirilerine değinmeden önce, dünya ile kıyaslandığında roman türünün Türk edebi dizgesine daha geç bir zamanda girmiş olduğunu belirtmekte fayda vardır. Roman türünde verilen telif eserlerden önce, Tanzimat Dönemi’nde bu türde özellikle doğrudan ya da ara dil olarak Fransızcadan yapılmış çevirilerin önemli bir yeri bulunmaktadır (Aytekin, 2021: 25-26). Başka bir deyişle, roman türü Türk edebi dizgesine ilk olarak çeviri yoluyla girmiştir. Bununla birlikte, bu dönemde çeviriler genellikle Türkçeye doğru tek yönlü yapılmış, Türkçeden yapılan çevirilere uzun bir süre rastlanmamış ve “Türk edebiyatı uzun süre dünya edebiyatından etkilenen ama etkilemeyen bir ulus edebiyatı olmuştur.” (Aytekin, 2021: 28).

Benzer durum, polisiye eserler için de geçerlidir. Polisiyenin ilk türü olarak kabul edilen *The Murders in the Rue Morgue* [Morgue Sokağı Cinayeti] adlı öykü 1841 yılında kaleme alınmışken, edebiyatımızdaki ilk telif polisiye roman örneğine yaklaşık yarım yüzyıl sonra rastlanmaktadır. 1884 yılında kaleme alınan bu telif polisiye roman, Ahmet Mithat Efendi’nin *Esrarlı Cinayet* isimli eseri olup diğer romanları gibi öğretici bir nitelik taşımaktadır

(URL-4). 19. yüzyılın sonlarında Türk edebi dizgesinde polisiye alanında telif eserlerin verilmeye başlamasının ardından, bilhassa 20. yüzyılın başında ve ortalarında Peyami Safa, Nazım Hikmet, Halide Edip Adıvar, Aziz Nesin, Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi yazarların polisiye türünde denemeleri olmuştur. Bu romanların bir kısmı yazıldıkları dönemde başarısız olmuş, bir kısmı yabancı polisiye romanların yerli uyarlamaları olarak edebi dizgemizde yer almıştır. Polisiye türü Türk yazın dizgesinde öyle benimsenmiştir ki, aslında bir çeviri polisiye olan Mike Hammer serisi, Türk okurun bu eserlere olan talebini karşılamak için Kemal Tahir tarafından devam ettirilmiştir. Kemal Tahir, çok tutulan bu eserlere dört yeni Mike Hammer öyküsü eklemiştir.

Özetlemek gerekirse, 20. yüzyılda Türk yazın dizgesinde polisiye türünde çeviri, uyarlama, taklit eserler ve sözde çeviriler ile karşılaşmıştır. Günümüzde ise Türk yazın dizgesinde bu alanda çeviri eserler önemini korumaya devam ederken, eş zamanlı olarak özgün eserler de verilmektedir.

3.1. “Katil Kim?” Türü Polisiyelerin Genel Özellikleri

İki dünya savaşı arası dönem, polisiye romanların edebi bir tür olarak özerkliklerini kazandıkları ve “Altın Çağ”larını yaşadıkları bir dönem olma özelliği taşımaktadır. “Katil kim?” türü polisiyeler ise, özellikle İngiltere’de yaygın olan ve “katil kim?” sorusuna cevap arayan geleneksel romanlardır. “Bu türün polisiye roman tekniğine getirdiği kurgulama, okuyucuyu yanlış ve doğru yollarla dolu bir labirente sokmak biçiminde tanımlanabilir.” (Üyepazarıcı, 2008: 116).

“Katil kim?” türü polisiye romanların, diğer polisiye romanlardan ayrıldığı birtakım özellikler söz konusudur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: 1. Yazar, okuru doğru ve yanlış yollarla dolu bir labirente sokar. 2. Bu tip romanlarda genellikle iki öykü söz konusudur: a. cinayetin öyküsü, b. soruşturma öyküsü. Soruşturma öyküsünde olayın kahramanları yalnızca olan biteni öğrenir ve herhangi bir eylemde bulunmazlar. 3. Kurgunun yapılanması, her ipucunun incelenmesi ve doğrulanmasına göre biçimlenir. 4. Genellikle yaygın olan ve bu türün en önemli temsilcilerinden Agatha Christie’nin de romanlarında çokça kullandığı hikayenin akış yöntemi; cinayetin öğrenilmesi (giriş), cinayet zanlılarının her birinin ayrı bölümlerde sorguya çekilmesi (soruşturma) ve suçlunun ortaya çıkarılması (sonuç) şeklindedir. 5. İlk cinayet, romanın başında gerçekleşir ve kurgudaki en önemli nokta olup olay örgüsü bu cinayetin etrafında şekillenir. Eğer onu takip eden cinayetler söz konusu ise, ilk cinayetin saklanması için işlenir (Üyepazarıcı, 2008: 116).

“Katil kim?” türü polisiyelerin diğer polisiye türlerinden ayrıldığı en önemli nokta, yukarıdaki söz konusu kurgulama tekniklerinin çok belirginleşmiş olmasıdır. Çalışmanın ikinci bölümde de değinildiği üzere, “katil kim?” türü polisiyelerin Altın Çağ’larını yaşadıkları dönemde sergiledikleri bu özellikler, Gilbert Adair’in kaleme aldığı *The Act of Roger Murgatroyd* adlı eserinde de sergilenmektedir.

4. Şenlikli Bir Cinayet’te Çevirmen Kararlarına Bakış

Bu bölümde, erek metinde alınmış mevcut çeviri kararlarının gruplandırılarak bir incelemesi yapılacaktır. Bu inceleme, erek ve kaynak metin tümcelerinin karşılaştırılması ve bu örnek tümceler üzerinden çevirmenin bilinçli ya da bilinçsiz olarak almış olduğu kararların yorumlanmasıyla yapılacaktır. Böylelikle, sonuç bölümünde çevirmen kararları üzerine genel bir değerlendirme yapmamıza olanak sağlayacak veriler elde edilmesi planlanmaktadır. Eleştirinin hareket noktası çeviri metin olduğu için, seçilen örneklerin sunulmasında önce erek metne (EM), sonra da kaynak metne (KM) yer verilmiştir.

4.1. Deyim Kullanımı

Örnek 1:

(EM) Albay’ın karısı kızının sırtını boş yere sıvazlamaya devam ededursun, Selina’nın sanat okulunda tanıştığı Amerikalı delikanlı Donald endişeli bir tavırla kızın etrafında dört dünüyordu. (10)

(KM) While the Colonel’s wife continued ineffectually to pat her daughter on the knees, Donald, the American boy Selina had met at art school, hovered solicitously over her. He was, though, too bashful to do what he was surely pining to do, which was to cradle her in his arms. (9)

Örnek 2:

(EM) ... ve gerçekten de Scotland Yard’ın en tepedeki adamlarından biriymiş. Akılınla bin yaşa, Chitty. (16)

(KM) ... and he was one of the top chaps at the Yard. Good thinking, Chitty. (14)

Birinci ve ikinci örneklerde, kaynak metinde deyim olmayan bir ifadenin deyim olarak çevrilmesi söz konusudur. Çevirmenin her iki örnekte de, kaynak kültürdeki anlamı yansıtan bir ifadeye karşılık olarak bulduğu bir deyim kullanımını tercih ettiği görülmektedir. Erek kültürde anlamsal bir kaydırma ya sebep olmayan bu kullanımın tercih edilmesiyle, çevirmenin polisiye türünün özelliklerinden birisi olan günlük konuşma dilini yansıtmaya amacıyla

erek kültürde yerleşik deyim kullanımlarına başvurmuş olabileceği sonucu çıkarılabilir. Örneklerde her ne kadar anlamsal olarak bir kaydırma söz konusu değilse de, biçimsel olarak bir kaydırmanın varlığından söz edilebilir. Buradan hareketle çevirmenin, erek dizgenin beklentileri doğrultusunda bir dil kullanımına gittiği anlaşılabilir.

Örnek 3:

(EM) Fakat can çıkar, polisin görev aşkı çıkmaz – adamlarla ffolkes Mâlikanesine gitmeyi tereddütsüz kabul etti. (18)

(KM) Once a policeman, however, always a policeman: he accepted without hesitation to return with them to ffolks Manor. (16)

Üçüncü örnekte, kaynak metinde deyim olmayan bir ifadenin erek metinde deyim ile karşılanması söz konusu olmuştur. Erek metindeki kullanımda “Can çıkar, huy çıkmaz” deyiminin, metne uyarlandığı görülmektedir. Ancak kişinin değişmeyen huyunu yansıtan bu Türkçe ifade, kaynak metinde verilmek istenen mesajı erek metne farklı bir şekilde taşımaktadır. Kaynak metinde olumlu bir durum söz konusu iken, erek metinde aktarılan anlam ise olumsuzdur. Buradaki erek dizge odaklı çeviri tercihinin, anlamsal bir kaydırmaya yol açtığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Örnek 4:

(EM) ... “kantarın topuzunu kaçıyorsunuz artık. Buna cidden gerek var mı?” (163)

(KM) ... “that seems rather a drastic measure. Is it really necessary?” (151)

Dördüncü örnekte, çevirmen yine deyimsele bir ifadeye başvurmuştur. Kaynak metindeki ifade erek dilde deyim dışında bir ifadeyle karşılanabileceken, bu örnekte de erek metinde bir deyim kullanımına başvurulduğu görülmektedir. Kaynak dilde verilmek istenen anlamdan farklı olarak erek dilde anlamın olumsuz nitelik taşıması söz konusudur. Zira kaynak dildeki kullanım her ne kadar olması gerekenden fazlasının yapıldığına işaret etse de aşırılık ifade etmemektedir. Bununla birlikte, erek dildeki kullanımda aşırılık ifade edilmiş ve böylelikle ifadeye anlamsal açıdan bir olumsuzluk yüklenmiştir. Burada, alınan çeviri kararında anlamsal bir kaydırmanın varlığından söz edilebilir.

4.2. Kültürel Öğelerin Aktarımı

Örnek 5:

(EM) 26 Aralık sabahı dışarıdan birisi ffolkes malikânesinin duvarları ahşap kaplamalı misafir odasına adım atsaydı –... (10)

(KM) So if, on that Boxing Day morning, an intruder were to have strayed into the wood-panelled drawing-room of folks Manor –... (9)

Beşinci örnekte, Noel'den sonraki günü ifade eden “Boxing Day” kavramı, ait olduğu “26 Aralık” tarihi ile karşılanmış ve kültürel öğenin erek dizgeye aktarımı bu anlamı yansıtacak şekilde olmamıştır. Bu kültürel ifade, erek dizgeye aktarılıp çevirmen tarafından bir dipnot ile açıklanabilirdi. Böylece, kaynak kültüre özgü bir öğe erek kültüre taşınabilir ve kaynak odaklı bir yaklaşım benimsenebilirdi. Buna karşın çevirmen, kaynak kültür için belli bir anlamı olan bu günü erek dizgede vermemiş, yalnızca bu günün işaret ettiği tarihi erek dile aktarmıştır. Burada erek odaklı bir yaklaşım benimsenerek, yabancı kültüre özgü bir tarih erek okura sunulmamıştır. Başka bir deyişle, çevirideki bu kaydırmanın bir sonucu olarak kaynak kültüre özgü öğeler erek kültüre taşınmamıştır.

4.3. Dil Kullanımında Tutarsızlık

Örnek 6:

(EM) “Tabii, Noel kutlamamızın tamamen bozulduğunu ve bu olayın hepimizin keyfini kaçırdığını kabul ediyorum ama cesedin kalkıp da bir yere gideceği yok. Korkarım elimizden oturup beklemekten başka bir şey gelmez.” (12)

(KM) “And, after all, it’s not as though – well, I mean to say, our Christmas get-together is utterly ruined and all that, and it’s extremely unpleasant for all of us, but it’s not as though the body’s about to – about to walk away. I’m afraid we’re just going to have to sit it out for as long as it takes.” (10)

Altıncı örnekte koyu renk ile gösterilen tümcede “elden bir şey gelmek” şeklinde çevrilen kısım erek kültüre yakın bir kullanımdır. Aynı tümcede geçen İngilizcedeki “I’m afraid” yapısı ise Türkçeye “korkarım” olarak çevrilmiştir. Burada, kaynak dil kullanımının etkisi altında çevirmen, kaynak dile özgü kullanımı sözcüğü sözcüğüne çevirerek erek metne taşımıştır. Metin bağlamında kişinin korktuğu bir durum bulunmamakta olup söz konusu ifade “maalesef” ile karşılanabileceken, çevirmenin kaynak dilin etkisi altında kalarak çevirisini gerçekleştirdiği görülmektedir. Kaynak dilin erek dil

üzerindeki bu müdahalesi neticesinde, aynı tümce içerisinde erek ve kaynak dil kullanımları bir arada bulunmaktadır. Kısacası çevirmen, bir yandan erek kültür odaklı bir karar alırken öte yandan kaynak dilin müdahalesiyle çevirisini gerçekleştirmiş ve bunun sonucu olarak da bir tutarsızlık söz konusu olmuştur. Başka bir deyişle, kaynak ya da erek kültür dizgesinin normları uyarınca dil kullanımını açısından çeviride bir tutarsızlıktan bahsedilebilir.

4.4. Dil Düzeyinde⁴ Uyumsuzluklar

Örnek 7:

(EM) Raymond Gentry baştan aşağı uygunsuz bir adamdı, uygunsuz oğlu uygunsuzdu! Bizden biri değildi. Başka türlü ifade etmesi zor. (42)

(KM) Oh, he was wrong, wrong, wrong! Just not one of us, you know. I can't put it any other way. (38)

Örnek 8:

(EM) ... Falanistan Falanıyla arkadaşmış ve falanca paşayla enseye to-katmış. ... (85)

(KM) ... boasting and bragging about his acquaintance with the Maharani of Rajasthan or the Oom of Oompapah or some other equally improbable pasha ... (76)

Yedinci ve sekizinci örneklerde, kaynak metinde kullanılan dil düzeyi ile erek metinde çeviriyle karşılanan dil düzeyi arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Erek metindeki dil düzeyi gündelik hatta argo sayılabilecek bir dil kullanım iken, kaynak metinde böyle bir kullanım söz konusu değildir. Çevirmenin burada yaptığı tercih ile dil düzeyinde kaymaya sebep olduğu söylenebilir.

Örnek 9:

(EM)... “İşin aslı, bu ülkede kabarık bir sabıka kaydım var.”

“Demeyin!”

“Dedim bile. Bunu hiç beklemiyordunuz, değil mi?...” (61-62)

(KM) “... But the fact is that in this country I have a criminal record.”

“Aha.”

“Aha, indeed. Caught you out there, didn't I?...” (55)

---

⁴ Bu kategoride ele alınan “dil düzeyi” [İng. register] kavramı, metindeki resmi ya da teklifsiz dil kullanımlarını ifade etmektedir.

Dokuzuncu örnekte de, sekizinci örnekle benzerlik gösteren bir durum söz konusudur. Çevirmen, “Öyle mi?” ve “Gerçekten öyle.” biçiminde erek dile aktarabileceği bir ifadeyi örnekteki gibi karşılamış, kaynak metindeki resmiyet içeren dil düzeyini korumamıştır.

Örnek 10:

(EM) “Peki, içeri girdiğinizde oda boş muydu?”

“Bomboştu – tabii yerde yatan Gentry’i saymazsak. Katilin bunu nasıl yapmış olabileceğini anladıysam ne olayım!” (25)

(KM) “And the attic was empty when you entered it?”

“Completely empty – except, of course, for Gentry here. I’m blamed if I know how he did it – the murderer, I mean – and assuming it’s a he...” (22)

Örnek 11:

(EM) “Bay Trubshawe bunu hepimiz ezberledik allasen! ...” (67)

(KM) “Oh, for heaven’s sake, Trubshawe, we know all that!” she snapped. (59)

Örnek 12:

(EM) “Allasen, Clem! Sana bu kadar acı çektiren...” (80)

(KM) ... “Good Lord, Clem, how on earth...” (71)

Onuncu örnekte, çevirmenin kaynak metinde aktarmadığı unsurların yanı sıra erek dilde kullandığı dil düzeyinde de bir farklılık göze çarpmaktadır. Dil düzeyindeki söz konusu farklılıklar on birinci ve on ikinci örneklerde de görülmektedir. Kaynak dildeki resmiyet erek dile aktarılırken erek kültür açısından oldukça gündelik, hatta popüler dil kullanımları ile karşılaşılmaktadır. Tüm bu örneklerin ışığında, çevirmenin metin boyunca kullandığı dil düzeylerinde zaman zaman kaymaların varlığından söz edilebilir. Kaynak metinde metin boyunca oluşturulmuş bir dil düzeyi, özellikle diyaloglar söz konusu olduğunda erek metinde korunamamıştır. Dil kullanımları romandaki karakterlerin birbiri arasındaki samimiyet ya da resmiyet düzeyleriyle ilişkili olduğundan, kaynak metindeki dil düzeyinin erek metne de taşınmasını gerektirmektedir. Buna karşın, çeviride dil düzeyinde alınan kararlarda bir koşutluktan söz edilememektedir.

4.5. Okura Yadırgatıcı Gelen Unsurların Varlığı

Örnek 13:

(EM) ... eğer Londra’da olsa son moda bir West End “meyhanesinde” felekten bir gece geçireceğini tekrarlamadan duramıyordu. (40)

(KM) ... but he couldn't resist reminding us again and again that, if he'd stayed in London, he'd be spending the evening in a modish West End "watering-hole" (36)

On üçüncü örnekte, İngilizcede argo bir kullanım olan ve "bar" ya da "pub" anlamına gelen "watering-hole", erek dilde "meyhane" olarak karşılanmıştır. Meyhane, erek kültüre özgü bir unsurdur. Erek metinde okurun karşısına çıkan "West End"de bir "meyhane"nin varlığı, erek okur açısından yadırgatıcı bir unsur olma özelliği taşımaktadır. Çeviride erek kültür odaklı bir yaklaşımla eşdeğerlik arayışına bu şekilde başvurulması, erek okur açısından yadırgatıcı olmaktadır. Zira okuduğu metnin bir çeviri olduğunun bilincinde⁵ olan erek okur, "meyhane" kavramı ile karşılaştığında, bunun bir çeviri kararı olduğunun da farkında olacaktır. İlk bakışta erek kültür odaklı bir çeviri kararı gibi görünse de aslında bu örnek, okura bir "çeviri" metinle karşı karşıya olduğunu hissettiren bir karardır ve çevirmeni görünür kılmaktadır (karş. Venuti, 2008). Erek kültür odaklı alınan diğer kararlardan farklı olarak çeviride böylesi müdahalelerin olması, erek okur açısından yadırgatıcı nitelik taşımaktadır.

4.6. Ekleme ve Eksiltmelerin Varlığı

Örnek 14:

(EM) "Peki, içeri girdiğinizde oda boş muydu?"

"Bomboştu – tabii yerde yatan Gentry'i saymazsak. Katilin bunu nasıl yapmış olabileceğini anladıysam ne olayım!..." (25)

(KM) "And the attic was empty when you entered it?"

"Completely empty – except, of course, for Gentry here. I'm blamed if I know how he did it – the murderer, I mean – and assuming it's a he..." (22)

On dördüncü örnekte çevirmen, kaynak metinde bir önem atfeden ve cinsiyet belirten üçüncü tekil şahıs "he"yi aktarmamayı tercih etmiş ve bu kısmı çevirisinden çıkarmıştır. Polisiye bir romanda katili işaret etmede kullanılan bir kişi adının erek metinde verilmesi bu türün doğası gereği önem taşımaktadır. Zira bu tür kullanımlar, polisiye türünde suç ve muammanın çözümü için bir ipucu olabilir. Alınan bu kararlar çevirmenin erek dilde bu durumu göz ardı ettiği ya da bu durumun önemini fark etmediği anlaşılabilir.

---

⁵ Burada "bilinçli" sözcüğü ile kastedilen husus, çeviri eserdeki karakter ve yer adları gibi yabancı sözcüklerin kullanımı ile eserin kapağındaki yazar ve çevirmen bilgilerinin farkında olan, başka bir deyişle "çeviri" bir eser okuduğunun bilincindeki bir erek okurdur.

Söz konusu kişi adının yerine, Türkçe dilinde “adam” kullanımı bir öneri olabilirdi.

4.7. Açıklamaya ve Açıklamaya Başvurulması

Örnek 15:

(EM) “Trubshawe mu? Bu isim bir yerden tanıdık geliyor” dedi yerel aile doktoru Henry Rolfe. “Trubshawe şu Scotland Yard emeklisinin adı değil miydi? Buraya iki-üç ay önce taşınmıştı, yanılıyor muyum?” (15)

(KM) “Trubshawe? I know that name,” said Henry Rolfe, the local GP. Isn’t he the retired Scotland Yard man? Moved down here two or three months ago?” (14)

On beşinci örnekte, açık hali “general practitioner” olan ve kısaca “GP” olarak kullanılan “aile hekimi” kavramı, erek dildeki kullanımı göz önünde bulundurularak, herhangi bir kısaltması olmadığı için çevirmen tarafından açıklama yapılarak verilmiştir. Böylece, kavramın erek okur tarafından anlaşılması sağlanmıştır.

Örnek 16:

(EM) ... duvara “lapdog” yani “süs köpeği” yazmaya çalışmıştır. (150)

(KM) ... attempt to spell out the word “lapdog” and eventually finds... (139)

On altıncı örnekte, kaynak metinde polisiye kurgu açısından ipucu niteliği taşıyan “LAPD” harflerinden bahsedildiği için, çevirmen burada hem İngilizcedeki “lapdog”u olduğu gibi vermiş hem de bu kavramın Türkçedeki karşılığını sunmuştur. Çevirmenin burada aldığı kararın gerekli olduğu düşünülmekle birlikte, bu açıklama bir dipnot ile de verilebilirdi. Bununla birlikte, her iki örnekte de erek okur gözetilerek bir çeviri kararı alındığı söylenebilir.

4.8. Eski Dil Kullanımı

Örnek 17:

(EM) “Kendine hakim ol, Cora” diyerek kadını uyardı. “Böyle bir zamanda sinirlerimize mukayyet olmamız lazım.” (11)

(KM) “Take a hold on yourself, Cora,” he cautioned her. This is no time to go wobbly.” (9)

Örnek 18:

(EM) “Ah, kendime göre sebeplerim var” dedi Başmüfettiş müphem bir tavırla... (32)

(KM) “Oh, I have my reasons,” the Chief-Inspector replied noncommittally. (29)

Örnek 19:

(EM) ... “istihzanızı kendinize saklamanızı rica edeceğim.” (84)

(KM) ... “we can all live without the heavy sarcasm.” (74)

Örnek 20:

(EM) ... ekseriyetle deliksiz uyuruz. (84)

(KM) ... we tend to sleep through the night. (74)

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, kaynak metinde gündelik dilde kullanılan ifadelerin çevirmen tarafından erek metinde eski Türkçe ile karşılandığı görülmektedir. Bu kullanım, “yadırgatıcı kişisel dil kullanımı” da olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, söz konusu kullanımın çevirmenin kendi arka planından kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira çevirmen notu olarak verilen bir dipnotta da “ekseriyetle” sözcüğünün kullanımı söz konusudur (bk. Örnek 29).

4.9. Özel Adların Çevrilmesi

Örnek 21:

(EM) Dokuz tane roman, üç tane de oyun yazdım – Yanlış Ses adlı son oyunum West End tiyatrolarında dört yıldır başarıyla yorumlanmakta – ... (12)

(KM) I’ve written nine novels and three plays –my latest, The Wrong Voice, is in its fourth triumphant year in the West End, as we speak – ... (11)

Örnek 22:

(EM) İlk romanım Yeşil Penguen’in Gizemi’nin konusu buydu. (15)

(KM) It was the theme of my first novel, The Mystery of the Green Penguin, you remember, in which... (12)

Örnek 23:

(EM) ...Rachmaninoff’un Prelude’ü, benim modern bestecilere aşırı düşkünlüğüümü bildiğinden Cyrill Scott’un Danse négre ile Lotus Land’i, birkaç vals ve İskoç dans müziği... “Teddy Bears’ Picnic.” (38)

(KM) Rachmaninoff’s Prelude, a couple of Cyril Scott pieces, Danse négre and Lotus Land, ... and, for an encore, “The Teddy Bears’ Picnic.” (33)

Örnek 24:

sotto voce – (İtalyanca) (KM 31) & (EM 35)

pièce de résistance – (Fransızca) (KM. 33) & (EM 37)

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, kaynak metinde İngilizce olarak verilen kitap, tiyatro oyunu, müzik gibi türlerdeki özel adların erek dile aktarımında tutarlılık bulunmadığı görülebilir. Yirmi birinci ve yirmi ikinci örneklerde eser adlarının Türkçeye çevrilerek aktarılması söz konusu iken, yirmi üçüncü örnekte ise eser adlarının bu sefer orijinal dilde korunduğu görülmektedir. Çevirmenin burada tutarsızlık sergilemesi, çevirisinde aldığı kararların bilinçli olup olmadığını sorgulatmaktadır. Çevirmenin bu konuda erek metin boyunca sergilediği tek tutarlılık, kaynak metinde İngilizce dışındaki herhangi bir dilde verilen sözcükleri kendi dillerinde erek metne taşıması olmuştur.

Bununla birlikte, yirmi dördüncü örnekteki Fransızca ve İtalyanca sözcüklere bakıldığında, hem kaynak hem de erek metinde bu sözcüklerin ilgili dillerde okurlara sunulduğu görülmektedir. Her iki okur için de yabancı sözcüklerin kullanımı söz konusu olmasına karşın, bu sözcüklerin erek ve kaynak okur üzerindeki etkisi eşdeğer değildir. Zira bu sözcüklerin ait oldukları dil ve kültürlerin, kaynak dil ve kültür ile erek dil ve kültüre yakınlıkları oldukça farklıdır. Bu farklılık göz önünde bulundurularak erek dilde bu ifadelerin karşılığının dipnot kullanımı yoluyla verilmesi, mevcut bulunan kültürel uzaklığın azaltılması yolunda tercih edilebilecek yöntemlerden birisi olabilirdi. Bu sebeple, çevirmenin bu tercihinin kaynak odaklı olduğu söylenebilir.

4.10. Erek Kültürde Anlam Kaymasına Yol Açan Sözcük Seçimleri

Örnek 25:

(EM) “Pekala Evadne, bu sözlerinle herkesi olası suçlu durumuna düşürüyorsun.” (14)

(KM) “Well, Evadne, That’s a red-hot potato you’ve tossed into our laps, I must say.” (12)

Yirmi beşinci örnekte, kaynak metinde verilen deyimsel bir ifadenin erek metinde yorumlama yoluyla deyim niteliği taşımayan başka bir ifadeyle aktarıldığı görülmektedir. Çevirmenin, bu bilinçli tercihinin karşın, polisiye türündeki bir eserde “şüpheli” ve “suçlu” sözcüklerinin anlamlarının ayır-dında olarak bu sözcükleri seçmesi beklenirdi. Bununla birlikte, söz konusu örnekte böylesi sözcük seçimiyle çevirmenin farkında olmadan bir anlam kaymasına sebep olduğu söylenebilir.

Örnek 26:

(EM) Şebekedekiler olarak hakkımızda söylediklerinizi yanlış anlamayacak ve ... (48)

(KM) I hope we are big enough at the Yard to take your ragging of us... (44)

Yirmi altıncı örnekte, çevirmenin erek dildeki sözcük seçiminin sonucu olarak kaynak dildeki anlamın aktarımında bir farklılık görülmektedir. Kaynak kültürde Londra Polis Teşkilatı'na [İng. Metropolitan Police Service] "Scotland Yard" denilmektedir. Kaynak metindeki "Yard" sözcüğü, "Scotland Yard"ın kısaltması olarak kullanılmıştır. "Şebeke" sözcüğü ise erek kültürde kullanıldığı şekliyle bir suç örgütünü ifade etmektedir. Çevirmen "Yard" sözcüğünü olduğu gibi bırakarak dipnot ile açıklayabilir ya da çevirisinde "teşkilat" sözcüğünü tercih ederek erek kültürde eşdeğer bir ifade kullanabilirdi.

Örnek 27:

(EM) "Evet, haydi, konuş be adam!"

"Şey, efendim. Başmüfettiş Trubshawe, efendim." (15)

(KM) "Yes, yes, speak up, man!"

"Well, sir. Chief-Inspector Trubshawe, sir." (14)

Yirmi yedinci örnekte verilen "Başmüfettiş" ile "Chief-Inspector" sözcükleri, gerek kaynak gerekse erek kültürde farklı yetki ve sorumlulukları olan meslekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaynak kültürde cinayet gibi suçlarda soruşturmaların başında olan "Chief-Inspector", erek kültürde emniyetteki iç denetçi anlamına gelen ve idari konularda denetleme yapan kişi olan "Başmüfettiş" sözcüğü ile karşılanmıştır. Böylece "Chief-Inspector", soruşturmayı yürüten bir karakterden erek kültürdeki idari denetmen olan "Başmüfettiş" konumuna geçmiştir. Çevirmenden, erek kültürde tercih ettiği sözcük seçiminde, polisiye yazın türünün niteliği sebebiyle bu mesleklerin tanımlarını bilmesi, çevirisini bu doğrultuda yapması beklenmektedir. İlgili örnekten yola çıkarak, bu husus dikkate alınmadan bir çeviri kararı verildiği söylenebilir.

Bu başlıktaki örneklerin tamamında, çevirmenin erek kültürdeki sözcük tercihleri sebebiyle ortaya çıkan anlam farklılıkları söz konusudur. Üç örnekte de polisiye türü açısından önem taşıyan kavramların erek dile aktarımında yaşanan anlamsal kaymalar düşünüldüğünde, çevirmenin aldığı kararlarda ne kadar bilinçli hareket ettiği sorgulanabilir.

4.11. Dipnot Kullanımı

Örnek 28:

(EM) ... “Gentry”* imiş – böyle isim mi olurmuş? Bana kalırsa aris-tokrasiye ait olabilmek için can attığından kendine böyle bir isim seçerek üst sınıflara ait olabileceğini düşünmüştür. Ya da – bu aslında Cora’nın fikriydi

– ya da “Gentry” ile “Gentile”** sözcüklerinin benzeşmesinden dolayı bu ismi almış olabilir...” (40) – Kaynak metin sayfa: 35

* Gentry: (İng) Üst sınıf, aristokrasi. (ç.n.)

** Gentile: (İng) Yahudi olmayan, özellikle Hıristiyan kişiler. (ç.n.)

Örnek 29:

(EM) ... “Muzır” sözcüğünü “muzur” diye, *ı* yerine *u* ile yazanlar Amerikalılardır.* ...

(179) – Kaynak metin sayfa: 166

* Britanya İngilizcesinde *misbehaviour*, Amerikan İngilizcesindeyse *misbehavior* şeklinde yazılan sözcük Türkçede *muzırlık* sözcüğüyle karşılanabilir. Sifat halinin Türkçe yazımı ekseriyetle *muzır* şeklinde olan bu sözcük konuşma dilindeyse hem *muzır* hem de *muzur* şeklinde kullanılmaktadır. Okumakta olduğunuz metnin anlatım ve şekil bütünlüğünü bozmamak adına, Türkçede pek rastlanmayan fakat İngilizcede doğal karşılanan bu nizami çift-yazımı karşılayabilmek amacıyla Britanya İngilizcesi için *muzır*, Amerikan İngilizcesi içinse *muzur* sözcükleri kullanılmıştır. (ç.n.)

Çevirmen erek metin boyunca iki kez dipnot kullanımına başvurmuş olup bu dipnotlar, yirmi sekizinci ve yirmi dokuzuncu örneklerde verilmiştir. Söz konusu örneklerde görüldüğü üzere, çevirmenin dipnot kullanımına başvurmak zorunda kaldığı durumlar sözcük oyunları ile ilgili kısımlardır. Polisiye türü eserlerin olmazsa olmazı olan ipuçlarının bir kısmını da sözcük oyunları oluşturmaktadır. Bu sebeple, olayın gelişimi veya çözümü ile ilgili olarak okuyucunun farkında olması gereken durumlarda çevirmenin dipnot kullanımı ile erek okuru aydınlatmaya gerek duyduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, dipnot kullanımı ile çevirmenin erek odaklı karar aldığı görülmektedir.

4.12. Anlam Aktarımındaki Sorunlar

Örnek 30:

(EM) Doktorun aktardığı kadarıyla, Rover'ı bir kar yığıntısından ötekine sallana sürüne ilerlemiş ve zavallı Don... (18)

(KM) By the Doctor's account, his Rover had lurched perilously out of one deep snowdrift into another and poor Don... (16)

Otuzuncu örnekte, çevirmenin erek dilde anlam ifade etmeyen bir yapı kullanması söz konusudur. Böylesi bir ifadenin seçimi neticesinde erek dil okuru her ne kadar bağlamdan ne söylenilmek istendiğini kavrasa da, tüm-cenin kendisi okura anlamsız gelmektedir.

Örnek 31:

(EM) “Kitaplarının hayranısınız demek, ha?” diye sordu Albay.

“Şey...” dedi Trubshawe kaçamak bir tavırla, “Hayranıyım demek doğru olur mu bilemiyorum. Bence kendisi de Soctland Yard'ın pek hayranı sayılmaz. Kitaplarında yer alma talihsizliğine eriştiğimde benim ismimi Müfettiş Ağırkan koymuştu.” (25)

(KM) “A fan of her work, then, are you?” asked the Colonel.

“We-ell,” answered Trubshawe evasively. “I don't know as I'd call myself a fan. She's never been known to be a fan of Scotland Yard. Inspector Plodder – that's the moniker I'd be saddled with if I was unlucky enough to turn up in one of her books...” (22)

Otuz birinci örnekte, çevirmenin koşul tümcesi [if clause] kullanımını yanlış anlamasından kaynaklı olarak anlamın erek dile aktarımında bir farklılık söz konusu olmuştur. Kaynak metinde varsayımsal bir durumdan bahsedilmekteyken, erek metinde ise söz konusu durum gerçekleşmiş gibi aktarılmıştır.

Örnek 32:

(EM) “Kendine hakim ol, Cora” diyerek kadını uyardı. “Böyle bir zamanda sinirlerimize mukayyet olmamız lazım.” (11)

(KM) “Take a hold on yourself, Cora,” he cautioned her. “This is no time to go wobbly.” (9)

Otuz ikinci örnekte, kaynak metinde ifade edilen duygu durumu ile erek metinde aktarılan duygu durumu arasında bir farklılık söz konusudur. Erek metindeki sinirlilik halinin aslında kaynak metinde olmadığı görülmektedir.

Başka bir deyişle, erek metinde çeviri tercihinden kaynaklanan anlamsal bir farklılık oluşmuştur.

Örnek 33:

(EM) ... fakat o bizim tek çocuğumuz. Mary de ben de onun bir dediğini iki etmeyiz. Bu yüzden ben de sırtıp katlanmaya karar vermişim – sırtıp katlanmak için çabalamaya desem daha doğru olur. Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demek lazım, ha ha ha. (29)

(KM) ... but she's our only child and Mary and I dote on her. So I decided I'd just have to grin and bear it – *try to grin and try to bear it*. Bite the bullet instead of firing it, ha ha ha! (26)

Otuz üçüncü örneğe bakıldığında ise, çevirmenin kaynak metindeki deyim kullanımını erek metinde muhafaza etmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak, bu çeviri kararının bir sonucu olarak anlamın erek dile farklı biçimde aktarımı söz konusu olmuştur. Zira kaynak metinde kullanılan deyim “katlanmak” ya da “dişini sıkmak anlamına” gelmektedir. Bu kullanımlar ile ya da “başta gelen çekilir” gibi bir ifade ile anlam erek dile aktarılabilirken, buradaki çevirmen tercihi farklı olmuştur. Erek metinde kullanılan deyimse ifade, yardımına muhtaç olunan bir kimseye katlanma durumunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, kaynak metinde herhangi bir çıkar ya da mecburiyet durumu söz konusu değildir.

4.13. Telafi Etme

Örnek 34:

(EM) “Silah sesinin ardından bir de çığlık duydum. Ben çığlıklara alışkın bir insan olmama rağmen böylesine canhıraş bir çığılığı asla unutabileceğimi sanmıyorum, Başmüfettiş.” (24)

(KM) “A shot followed by a scream. A scream, Chief-Inspector, that positively froze my marrow, and I'm no stranger to screams.” (21)

Çevirmenin çeviri sürecindeki genel eğilimi, kaynak metinde verilen deyimleri erek metinde deyim ile karşılamaya çalışmaktır. Otuz dördüncü örnekte ise, bunu gerçekleştirmediği bir durumda başka biçimdeki bir ifade veya sözcük ile anlamı erek dile aktardığı görülmektedir. Çevirmenin her ne kadar bir deyimse ifadeyi sıfatla karşılayarak deyiş kaydırması (karş. Popovič, 1970) yaptığı düşünülse de bu tercihiyle, anlamın erek dile aktarımını büyük ölçüde gerçekleştirdiği söylenebilir.

4.14. Ses Uyumunun Korunması

Örnek 35:

(EM) Hepimize “Cağnım!” diye hitap edip duruyordu, ... (41)

(KM) He said “Dahling!” all the time, to all of us... (36)

Örnek 36:

(EM) ... “Yuppi!” diye değil, “Ypri!” diye bağırdı. (78)

(KM) ... yelling not “Yippe!” but “Ypre!” (70)

Otuz beşinci örnekte, kaynak metinde sesletim olarak “ğ”ye benzer bir kullanım görülmektedir. Çevirmen de Türkçede “ğ”ye en yakın ses ile bunu erek dilde vermiştir. Son örnekte ise çevirmen, erek dildeki kullanım ve sesletim biçimlerine göre “Yuppi!” ve “Ypri!” sözcüklerini tercih etmiştir. Çevirmenin bu kararlarını bilinçli olarak verdiği ve kaynak dil ile benzer sesletimleri erek dile aktardığı söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, Gilbert Adair’in *The Act of Roger Murgatroyd* adlı polisiye romanının Emrah İmre tarafından Türkçeye yapılan *Şenlikli Bir Cinayet* adlı çevirisi incelenmiş ve erek metinden hareketle seçilen örnekler çerçevesinde, çeviride hâkim çevirmen davranışları betimlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, örneklerin ele alındıkları başlıklar çerçevesinde dördüncü bölümdeki incelemeye tekrar değinilecek ve genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Çeviri üründen hareketle yapılan incelemenin sonucu olarak, çeviri sürecinde bilinçli alındığı düşünülen çevirmen kararlarını “erek odaklı” ve “kaynak odaklı” olarak iki başlık altında toplamak mümkündür. Bununla birlikte, çevirmenin aldığı kararlarda tutarlılık göstermediği veya çevirmen kararlarının erek ya da kaynak odaklı olarak değerlendirilemediği durumlar da söz konusudur. Alınan çeviri kararlarını *açıklama aracı* olarak öncül norm, daha özgül düzeylere ait normlar karşısındaki üstünlüğü sebebiyle araştırmacıya çeviride izlenen yol konusunda genel bir fikir sunmaktadır. Bununla birlikte, çeviri sürecinde alınan her kararın genel tercihe uyması gerekli değildir (Toury, 1978/1995: 201).

Emrah İmre tarafından Türkçeye *Şenlikli Bir Cinayet* olarak çevrilen polisiye romanda oldukça yoğun bir şekilde deyim kullanımı göze çarpmaktadır. Kaynak metinde deyim kullanımı olmasa da çevirmen, erek metinde deyim kullanımı ile anlam aktarımı yoluna gitmiştir. Kimi zaman anlamı deyimsele ifadelerde karşılayarak erek dile aktarmıştır. Çevirmenin metindeki yoğun deyim kullanımı, tercihe bağlı kaydırmalar olarak karşımıza çıkmak-

tadır. Bu durum, çevirmenin erek kültür odaklı kararlar aldığını gösterir niteliktedir. Romanda, kaynak kültüre özgü unsurların aktarımında çevirmenin notu ile açıklama yoluna gidilmediği veyahut kaynak kültürü yansıtan kullanımların erek kültüre taşınmadığı, erek metinde yabancı kültüre özgü öğelerin törpülediği durumların varlığı söz konusudur. Bu durum, metnin erek dizge odaklı çevrildiğine işaret eden bir başka husustur. Başka bir deyişle, erek kültür odaklı çevirmen kararıdır. Dil düzeyi açısından kaynak ve erek metinler arasında zaman zaman uyumsuzluklar bulunmaktadır. Bu uyumsuzluklar çoğunlukla diyaloglarda karşımıza çıkmakta ve çevirmenin erek odaklı aldığı kararları yansıtır niteliktedir. Bu durumun aynı zamanda, alınan kararlarda çevirmenin serbestlik derecesine de işaret ettiği söylenebilir. Metin içerisinde erek okura çeviri bir metin ile karşı karşıya olduğunu hissettiren yadırgatıcı unsurların varlığı da söz konusudur. Okura yadırgatıcı gelen unsurların varlığı çevirmeni görünür kılmaya açısından genellikle kaynak odaklı bir yaklaşıma işaret etse de, burada çevirmenin izlediği erek odaklı yaklaşımın bir sonucu olmuştur. Çevirmenin, kısaltmalar ya da polisyeye eserde muammanın çözümünde rol oynayan ipuçları için açıklama ve açıklamalara başvurduğu görülmektedir. Bu durum da erek kültür odaklı çevirmen kararlarına işaret etmektedir. Metin boyunca çevirmenin dipnot kullanımından kaçındığı, kaynak dile ve kültüre özgü birtakım ifadelerin erek okur tarafından bilinmesinin elzem olduğunu düşündüğü ve başka bir çözüm bulamadığı zamanlarda dipnot kullanımına başvurduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, çevirmenin erek kültür odaklı bir yaklaşım benimsediğini gösteren bir başka husustur. Çevirmenin kaynak dildeki kullanımlara erek dilde eşdeğer olabilecek bir karşılık bulamadığı zaman, bu durumu telafi etmek için anlamsal düzeyde düşünüp karar alması söz konusu olmuştur. Başka bir deyişle, çevirmenin bu durumlarda anlamı erek dile aktarabilmek için bilinçli olarak karar aldığı söylenebilir. İnceleme için ele alınan söz konusu örnekler göz önünde bulundurulduğunda, çevirmenin bilinçli aldığı bu kararların tamamının erek kültür odaklı olduğu görülmektedir.

Özel adların erek metne aktarımında çeviri metin boyunca tutarsızlıklar söz konusudur. Kaynak metinde İngilizce olarak karşımıza çıkan özel adların erek dile çevrildiği, başka dillere ait özel adların ise erek metne de kaynak dildeki kullanımıyla aktarıldığı görülmektedir. Kaynak okurun metinde geçen yabancı dillere kültürel yakınlığı ile erek okurun kültürel yakınlığı koşut değildir. Diller arası kültürel mesafenin derecesi farklılık gösterdiği için, yabancı özel adların kaynak metinde geçtiği şekilde erek metne taşınmasıyla, çevirmenin kaynak odaklı bir yaklaşım benimsediği söylenebilir. Çevirmenin,

kaynak dildeki sesletimleri erek dilde de aynı sesleri koruyarak aktardığı görülmektedir. Başka bir deyişle, çevirmenin kaynak metindeki sesletimi erek metne taşıyarak her iki metin arasında bir ses uyumu sağladığı söylenebilir. Kaynak metindeki sesletimin erek okur üzerinde yarattığı etki kaynak okurrunkiyle eşdeğer olmayacağı için, çevirmenin bu doğrultudaki çeviri tercihlerinin kaynak odaklı olduğu sonucuna varılabilir. İnceleme için ele alınan söz konusu örnekler göz önünde bulundurulduğunda, çevirmenin bilinçli aldığı bu kararların tamamının kaynak kültür odaklı olduğu görülmektedir.

Çevirmenin bilinçli karar aldığı, ancak aynı örnek içerisinde sadece erek ya da sadece kaynak kültür odaklı olarak değerlendirilemeyecek seçimleri de metinde mevcuttur. Çevirmenin erek odaklı aldığı kararlar bilinçli çevirmen kararları olarak karşımıza çıkmaktayken, kaynak dilin erek dil üzerindeki müdahalesinden doğan ve kaynak odaklı bir yaklaşımı işaret eden eşzamanlı kararlar ise çevirmenin dil kullanımında tutarsızlık sergilediğini gösterir niteliktedir.

Son olarak, bu çalışmada betimlenen ancak erek ya da kaynak odaklı olarak değerlendirilemeyen örnekler söz konusu olmuştur. Erek metinde yapılan ekleme ve eksiltmelerin dizgesel olmadığı, yeni ve eski dil kullanımının bir arada bulunduğu ve hem yazarın hem de çevirmenin sesinin erek dile ve metne yansıdığı, erek dildeki sözcük seçimlerinin metinde anlamsal kaymalara yol açtığı ve çevirmenin anlam aktarımında sorun yaşadığı durumlar tespit edilmiştir. Bu başlıklar altında incelenen örneklerden yola çıkarak, çeviride birtakım tutarsızlıklar ve sorunlarla karşılaşmıştır. Bununla birlikte, söz konusu örnekler bilinçli çeviri ve çevirmen kararlarına işaret etmemekte, bu çalışmada benimsenen nesnel yaklaşım çerçevesinde çeviride hâkim normlara ilişkin araştırmacıya yeterli veri sunmamaktadır.

Bütün bu verilerin ışığında, çeviri üründen hareketle yapılan inceleme neticesinde, çevirmenin bilinçli olarak aldığı kararların ağırlıklı olarak erek kültür odaklı kararlar olduğu sonucuna varılmaktadır. Kaynak kültür odaklı kararların varlığı, Toury'nin de belirttiği gibi çeviri sürecinde alınan her kararın genel tercihe uymasının gerekli olmadığını destekler niteliktedir. İncelemeye esas teşkil eden örneklerden de görüldüğü üzere erek kültür odaklı alınan kararların nicelik olarak fazlaca oluşu, normlar ışığında “kabul edilebilir” bir çeviri yapıldığı sonucunu doğrulamaktadır. Bununla birlikte, çevirmenin aldığı kararlardaki tutarsızlığın ve bilhassa dil düzeyi konusunda iki metin arasında ortaya çıkan uyumsuzlukların –her ne kadar olumsuz olsa da– temel sebebinin, bu türdeki çevirilerde erek dizgede çevirmene sağlanan serbestliğin bir yansıması olduğu düşünülebilir.

Kaynakça

- Adair, Gilbert (2006). *The Act of Roger Murgatroyd*. London: Faber and Faber.
- Adair, Gilbert (2010). *Şenlikli Bir Cinayet*. Çev. Emrah İmre. İstanbul: YKY.
- Aytekin, Elvan (2021). *Dünya Edebiyatı Tercüme Sahasında Polisiye Roman: Mickey Spillane'in ve Kemal Tahir'in Mike Hammer Romanlarıyla Amerikan ve Türk Edebiyatları Arasında Bir Karşılaştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Bengi Öner, Işın (1999). *Çeviri Bir Süreçtir... Ya Çeviribilim?* İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Duran, Zeliha (2020). “‘Estudio en Lila’ Romanında İspanyol Toplumunu ve Kadın”. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6: 83-98.
- Ece, Ayşe (2008). “Çeviri Eleştirisinde Yaklaşımlar”. *Çeviri Seçkisi I: Çeviriyi Düşünenler*. Haz. Mehmet Rifat. İstanbul: Sel Yayıncılık, 137-147.
- Even-Zohar, Itamar (1978/1990). “The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem”. *The Translation Studies Reader* (2000). Ed. Lawrence Venuti. London: Routledge, 192-197.
- Holmes, James S. (1972). “The Name and Nature of Translation Studies”. *The Translation Studies Reader* (2000). Ed. Lawrence Venuti. London: Routledge, 172-185.
- Newmark, Peter (1988). *A Textbook of Translation*. New York & London: Prentice-Hall.
- Popovič, Anton (1970). “The Concept of Shift of Expression in Translation Analysis”. *The Nature of Translation*. Ed. James S. Holmes. Bratislava: Publishing House of the Slovak Academy of Sciences, 78-87.
- Reiss, Katharina (2014). *Translation Criticism—The Potentials and Limitations: Categories and Criteria for Translation Quality Assessment*. Trans. Erroll F. Rhodes. London & New York: Routledge.
- Şahin, Seval (2017). *Cinai Meseleler: Osmanlı-Türk Polisiye Edebiyatında Biçim ve İdeoloji (1884-1928)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Snell-Hornby, Mary (2006). *The Turns of Translation Studies: New Paradigms or Shifting Viewpoints?* Philadelphia: John Benjamins Pub. Co.
- Toury, Gideon (1978/1995). “The Nature and Role of Norms in Translation”. *The Translation Studies Reader* (2000). Ed. Lawrence Venuti. London: Routledge, 198-211.

Toury, Gideon (1995). *Descriptive Translation Studies—and Beyond*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Urgan, Mina (2010). *İngiliz Edebiyatı Tarihi, C.4*. İstanbul: YKY.

URL-1: <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/culture-obituaries/books-obituaries/9031191/Gilbert-Adair.html> (Erişim: 30.11.2015).

URL-2: <http://www.theguardian.com/books/2006/nov/11/crime.agatha-christie> (Erişim: 30.11.2015).

URL-3: <http://authors-translators.blogspot.com.tr/2014/05/emrah-imre-and-his-authors.html> (Erişim: 29.10.2021).

URL-4: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/polisiye-roman-hafiyesi-39273806> (Erişim: 27.01.2022).

Üyepazarıcı, Erol (2008). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006), C.1*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Van den Broeck, Raymond (1985/2014). “Second Thoughts on Translation Criticism, A Model of its Analytic Function”. *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. Ed. Theo Hermans. New York: Routledge, 54-62.

Venuti, Lawrence (2008). *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. London & New York: Routledge.

Yaman, Büşra (2018). “Antoine Berman’in Çeviri Eleştirisi Modelinin ‘A Turkish Woman’s European Impressions’ Başlıklı Kitabın Türkçe Çevirisine Uygulanması”. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(1): 431-446.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*